

Isovanhempien tuella tyttöjen sukuelinten silpomista vastaan

– Sukupuolittunut väkivalta paitsi lisää eriarvoisuutta, myös jarruttaa kehitystä – kaikkialla maailmassa, joka päivä, aloittaa Miia Nuikka, Solidaarisuus-järjestön toiminnanjohtaja.

Vuonna 1970 perustettu suomalainen järjestö tekee töitä naisiin ja tyttöihin kohdistuvan väkivallan torjumiseksi Itä-Afrikassa: Keniassa, Etiopiassa ja Somaalian pohjoisosassa sijaitsevassa, itsenäiseksi julistautuneessa Somalimaassa.

Työtä tarvitaan, sillä toiminta-alueilla naisiin kohdistuva väkivalta voi näkyä monilla eri tavoilla. Usein haitalliset käytännöt alkavat jo lapsuudesta. Konkreettinen esimerkki tästä on tyttöjen sukuelinten silpominen, jonka lopettamiseen Solidaarisuuden työ keskittyy. Keniassa maan lounaisosassa sijaitsevissa Kisiin ja Nyamiran kunnissa 68 prosenttia tytöistä on läpikäynyt silpomisen, Somalimaassa vastaava luku on jopa 98 prosenttia. Valtaosa silpomisen koikeista tytöistä on alakouluikäisiä, usein iältään vain 6–9-vuotiaita.

Silpominen on epätasa-arvon äärimmäinen ilmentymä

Tyttöjä silvotaan paitsi taloudellisten ja sosiaalisten paineiden takia, myös tiedonpuutteen ja haitallisten uskomusten vuoksi. Monet pelkäävät joutuvansa naurunalaisiksi ja yhteisönsä ulkopuolelle, jos heidän tyttärensä ei silvota. Lapsensa parasta ajattelevat vanhemmat uskovat myös silpomisen takaavan tytölle taloudellisesti turvattuun ja hyvään tulevaisuuteen; puolison löytäminen on elintärkeää aviomiehistä riippuvaisille naisille, ja silpomisen ajatellaan tekevän työstä puhtaan ja hyvän vaimon.

Silpomisperinne onkin lukuisten erilaisten epätasa-arvoisten rakenteiden, normien ja uskomusten summa. Se on epätasa-arvon äärimäinen ilmentymä, jonka vaikutukset ulottuvat välittömästi fyysisistä seurauksista aina kauaskantoisiin seurauksiin, kuten koulutien keskeytymiseen, alaikäisenä solmittuihin avioliittoihin ja taloudelliseen turvattomuuteen. Siksi silpomisnormin purkamisen ja asenteiden muutos on avain-

asemassa perinteen kiihdyttämiseksi: työn ytimessä ei ole ainoastaan yksittäisten tyttöjen suojeleminen, vaan pidempiaikaisen muutoksen käynnistäminen ja tukeminen.

Isovanhemmat muutoksentehtäjinä

Swahiliksi babu, mzee ja bibi, somaliaksi awoowe, abkow ja ayeeyo, abooto, macooyo; kuten Suomessakin, myös itä-Afrikassa isovanhemmille on monta nimitystä. Eikä suotta, sillä isovanhempien rooli on monissa kenialaisissa ja somalimaalaisissa perheissä merkittävä.

Isovanhemmat ovat myös yhteisön sosiaalisessa arvosteikossa todella korkealla. Heitä kunnioitetaan, ja heillä on tärkeä rooli kylän arvostetuina mielipidevaikuttajina, jotka voivat omalta osaltaan vaikuttaa asenteiden muuttamiseen ja haitallisten sosiaalisten normien purkamiseen. Pysyvä muutos lähtee liikkeelle yhteisön sisältä, ei sen ulkopuolelta.

Jotta isovanhemmat voivat toimia muutoksentehtäjinä, tulee heidän ensin itse saada tietoa silpomisperinteen

Alice Mokeira John vastustaa yhdessä lapsenlapsensa Raelin kanssa silpomisperinnettä.

haitoista. Perinteisesti juuri isoäidit ovat äitien ohella huolehtineet silpomisperinteen jatkumisesta. Kenialainen isoäiti Alice Mokeira John edustaa sukupolvea, jolle tyttöjen

sukuelinten silpominen on ollut itsestäänselvyys: 50-vuotias John vei aikoinaan omat viisi tyttärtään silvottavaksi perinteen mukaisesti asiaa sen enempää miettimättä. Sitten

hänestä tuli isoäiti pienelle Rael-tytölle.

– Raelin syntyessä ajattelin, että ehdottomasti hänetkin leikataan, John kertoo.

Koulutuksessa saatu uusi ymmärrys silpomiseen liittyvistä riskeistä ja koko elämää varjostavista terveysvaivoista sai hänet kuitenkin kyseenalaistamaan perinteen jatkamisen. Nyt John vastustaa silpomisperinnettä yhdessä 14-vuotiaan Raelin kanssa.

Muuttuva maailmantilanne asettaa haasteita myös silpomisenvastaiselle työlle

Ukrainan sodalla on ollut vaikutuksensa myös Itä-Afrikassa tehtävään kehitysyhteistyöhön. Yksi tärkeimmistä reiteistä kenialaisten ja somalimaalaisten ruokapöytään kulkee Mustanmeren satamien kautta. Molemmat maat ovat olleet erittäin riippuvaisia Ukrainan viljantuonnista.

Sota keskeytti tuonnin kuukausiksi. Ensimmäinen viljailaiva sitten sodan alkamisen saapui Itä-Afrikan sarven Djiboutiin elokuun viimeinen päivä – liki puoli vuotta sodan alkamisesta. Tämä yhdistettyä maanosaa koetelleeseen äärimmäiseen kuivuuteen on ajanut itäafrikkalaiset nälkäkriisin portaalle.

Lahjoittajien tuella kohti tasa-arvoisempaa maailmaa

Solidaarisuuden kuukausilahjoittajana vajaan vuoden verran toiminut Pirkko Koivu

kertoo havahtuneensa sukupolven väliseen epätasa-arvoon jo kouluiässä. Tästä syntyi halu auttaa heikommassa asemassa olevia naisia ja tyttöjä.

Uransa lastenpsykiatrina tehnyt, nyt jo eläkkeelle jäänyt Koivu kertoo, että etenkin väkivallan vastainen työ tuntuu hänestä tärkeältä, sillä sen avulla voidaan vaikuttaa myös tulevien sukupolvien hyvinvointiin.

– Jos äiti on hankalassa tilanteessa, myös lapset kärsivät. Jos naiset kokevat, etteivät voi vaikuttaa heille tehtyyn väkivaltaan, silpomisperinne siirtyy sukupolvelta seuraavalle.

Koivu on itsekin äiti ja yhden lapsen isoäiti.

– Ajattelen, että jos on jonkun äiti, niin on kaikkien äiti. Silloin ymmärtää muiden äitien kohtaamia haasteita ja on sydäntä myös heidän lapsilleen.

Koivu liittyi mukaan feissarin kautta, mutta sanoo, että myös verkkosivujen kautta lahjoittaminen on tehty helpoksi. Kysyttäessä, mikä saa Koivun jatkamaan kuukausilahjoittajana, hän kaivaa esille täyteen kirjoitetun muistilapun ja naurahtaa.

– Minulla on tässä aika montakin syytä. Haluan jättää positiivisen jäljen maailmaan. En kaipaa patsaita tai muistolaattoja, vaan tietoa siitä, että on tehnyt oman osansa paremman maailman eteen, riittää. Toisaalta lahjoittaminen on

myös aktiivinen teko, osa kynnistymisen vastaista projektiani, Koivu hymyilee.

Väitettä siitä, että yhden ihmisen tuella ei ole vaikutusta, Koivu ei usko.

– Joku voi ajatella, että yhden ihmisen apu on kuin pisara meressä, mutta toisaalta, olisiko merta olemassa ilman pisaroita?

1970-luvulta asti kuukausilahjoittajana mukana ollut Heino Keskinen on Koivun kanssa samaa mieltä.

– Minusta tuntuu hyvältä auttaa ja olla mukana. Mielelläni laitan pienen rahan.

Keskinen on vuosikymmenten aikana nähnyt, kuinka järjestön toiminta on kehittynyt ja laajentunut: hän oli muun muassa tukemassa Solidaarisuuden vuonna 1982 alkanutta ensimmäistä hanketta Nicaraguassa, joka auttoi yli 4 000 lasta saamaan päivittäisen aterian. Tärkeänä muistona hän kuvailee sitä, kuinka Panamalla lomaillessa nicaragualainen mies tuli kiittämään häntä tuesta maansa lasten hyväksi.

– Vaikka toiminnan painopiste on sittemmin muuttunut, olen iloinen Solidaarisuuden osallistuja, kertoo Keskinen.

– Niille, jotka pohtivat lahjoittamista, sanoisin, että kannattaa tutustua aiheeseen ja mieltä, voisiko se olla oma juttu. Koivu toteaa lahjoittamista pohtiville.

Anni Holappa, Solidaarisuus

Solidaarisuuden toiminnanjohtajalla Miia Nuikalla on yli kolmenkymmenen vuoden kokemus kehitysyhteistyöstä ja järjestötoiminnasta.

Miia Nuikka

Miten olet päätynyt kehitysyhteistyön pariin?

Olen koulutukseltani yhteiskuntatieteiden maisteri ja toimittaja. Nuorena opiskelijana lähdin 80-luvulla vapaaehtoistehtäviin Keski-Amerikkaan, josta löysin unelmaurani. Solidaarisuuden toiminnanjohtajana olen toiminut vuodesta 2003 asti.

Miksi juuri silpomisilmiö?

Aloitettuani tehtäväni kehitysyhteistyön parissa huomasin, kuinka naisiin kohdistuva väkivalta on suuri este koko yhteiskunnan kehitykselle. Silpominen on erityinen sukupuolittuneen väkivallan muoto, jolla on kauaskantoisia vaikutuksia sen kokevan tytön koko loppuelämään; silpomisen läpikäyneiden tyttöjen koulutie katkeaa muita todennäköisemmin, koska heidät naitetaan nuorempina puolisoilleen. Kouluttamattomina he jäävät myös muita naisia todennäköisemmin vaille omaa ammattia ja toimeentuloa. Siksi yhteiskunnan hyvinvoinnin osalta naisten aseman parantaminen on välttämätöntä. Jos vain puolet yhteiskunnan jäsenistä osallistuu sen toimintaan, häviäjänä on koko yhteiskunta.

Mikä tekee Solidaarisuudesta erityisen järjestön?

Olemme pieni ja suomalainen järjestö, jolla on pitkä kokemus naisten aseman parantamisesta. Vuosikymmenien työhön on mahtunut myös paljon arvokkaita oppeja, ja ylpeänä voin sanoa, että emme ole jämähtäneet, vaan kehitymme jatkuvasti ja käytämme pienet resurssimme todella tehokkaasti. Ponnistamme suomalaiselta arvopohjalta – olemme sisukkaita ja rohkeita, kokoamme suurempi järjestö.

Parempaa maailmaa yli viidenkymmenen vuoden kokemuksella

Solidaarisuus syntyi vuonna 1970, kun SDP perusti Solidaarisuuden itsenäiseksi säätiöksi tukemaan vapautusliikkeiden kamppailua yksinvaltaisten hallitsijoiden ja sotilasdiktatuurien kaatamiseksi eri puolilla maailmaa. 1980-luvulta alkaen toiminta muuttui lyhytaikaisesta avustustyöstä kohti pysyviä ratkaisuja etsivää kehitysyhteistyötä. Vuonna 2023 työ laajenee jälleen uusille alueille, kun toiminta alkaa myös Etiopiassa maan somalialueella.

Tutustu ja tue toimintaa: www.solidaarisuus.fi

Somalimaassa jopa 98 prosenttia tytöistä on silvottu.

